

สู่ความวางใจ ธุรกิจไทยเคารพสิทธิมนุษยชน

องค์การสหประชาชาติซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 193 ประเทศ ได้รับรองหลักการ UNGP ที่กำหนดให้ภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบในการเคารพสิทธิมนุษยชน พร้อมชี้แนะแนวทางที่ควรดำเนินการ โดยเฉพาะ “การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน” (Human Rights Due Diligence: HRDD) ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจมั่นใจว่าได้ดำเนินการโดยคำนึงถึงผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน

ในยุคโลกาภิวัตน์ การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นมาตรฐานที่ประเทศคู่ค้าหรือร่วมลงทุนกับไทยคาดหวัง ภาคธุรกิจจึงควรทำความเข้าใจและนำหลักการ UNGP ไปใช้อย่างจริงจัง เพื่อความยั่งยืนขององค์กรและสังคม

ร่วมสร้าง TRUST

- T**ransparency ความโปร่งใส
- R**esponsibility ความรับผิดชอบ
- U**niversality ความเป็นสากล
- S**ustainability ความยั่งยืน
- T**hailand ในสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6-7
120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพฯ 10210

สายด่วนร้องเรียน: 1377

02 141 3800, 02 141 3900

ร้องเรียน: help@nhrc.or.th

www.nhrc.or.th/businessandhumanrights

02 141 1931, 02 141 3881

สู่ความวางใจ ธุรกิจไทยเคารพสิทธิมนุษยชน

ความรับผิดชอบต่อธุรกิจ

ในด้านสิทธิมนุษยชน ตามหลักการ UNGP

รู้จัก เข้าใจ ใช้ประโยชน์

หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ

UN Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGP

ที่มาและความสำคัญของหลักการ UNGP

ในปี ค.ศ. 2011 องค์การสหประชาชาติ ได้รับรอง “หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ” (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) หรือ “หลักการ UNGP” ที่มีเนื้อหาระบุถึงหน้าที่ของภาครัฐและความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในการเคารพสิทธิมนุษยชน

หลักการ UNGP ตั้งอยู่บนเสาหลัก 3 ประการ คือ

การคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน (Protect)

หมายถึง
หน้าที่ของรัฐที่จะคุ้มครองมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนของภาคธุรกิจ รวมถึงรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ

การเคารพ สิทธิมนุษยชน (Respect)

หมายถึง
ความรับผิดชอบต่อธุรกิจที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนโดยหลีกเลี่ยงการกระทำที่ละเมิดหรือมีส่วนร่วมในการสร้างผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

การเยียวยา (Remedy)

หมายถึง
การที่ผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจสามารถเข้าถึงการแก้ไข เยียวยา ฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ ทั่วถึง ตามกระบวนการยุติธรรมและอื่น ๆ

สิทธิมนุษยชนคืออะไร

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีมาแต่กำเนิด และความเสมอภาคที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สีผิว ภาษา เผ่าพันธุ์ หรือสถานะอื่นใด

ประเทศไทยเป็นภาคีสถิติสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน 7 ฉบับ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ประกันว่าสิทธิต่าง ๆ ต่อไปนี้จะได้รับการคุ้มครอง ไม่มีการละเมิดภายในประเทศหรือในเขตอำนาจรัฐ ได้แก่ 1) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม 3) สิทธิเด็ก 4) สิทธิสตรีที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ 5) สิทธิคนพิการ 6) การห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และ 7) การห้ามการทรมาน การปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคี สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้มีได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด หากแต่สนับสนุนและพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ทำไมธุรกิจจึงต้องให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน

ที่ผ่านมา ผู้ประกอบการจำนวนมากไม่คิดว่าการดำเนินธุรกิจเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน หรือการสร้างผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการดำเนินธุรกิจ แต่ปัจจุบัน สิทธิมนุษยชนกลายเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ หากธุรกิจไม่เคารพสิทธิมนุษยชน ย่อมทำให้ขาดการยอมรับจากท้องถิ่นหรือชุมชนที่เข้าไปประกอบการ (license to operate) ในขณะเดียวกัน อาจส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนกับคู่ค้าต่างประเทศที่ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้วย

รูปแบบที่ธุรกิจอาจส่งผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน

ทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจสามารถส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนได้ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ที่ผ่านมา พบว่าธุรกิจได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ เช่น การใช้แรงงานบังคับ การใช้แรงงานเด็ก การทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย การขาดสิทธิในการรวมตัวและเจรจาต่อรอง การเลือกปฏิบัติ การก่อกวนภาวะและผลกระทบต่อสุขภาพ การทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม การค้ามนุษย์ และการเอาเปรียบแรงงานข้ามชาติ การไม่อำนวยความสะดวกหรือจ้างงานคนพิการ เป็นต้น

หลักการ UNGP เสนอแนวทางให้ภาคธุรกิจ 'รู้และแสดง' (know and show) ว่าได้เคารพสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- 1 แสดงความผูกพันมุ่งมั่นในระดับนโยบายว่าองค์กรจะเคารพสิทธิมนุษยชน โดยมีคำประกาศนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน
- 2 จัดให้มีการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD)
- 3 จัดให้มีกลไกการเยียวยาเมื่อกระทำหรือมีส่วนร่วมในการกระทำให้เกิดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน

คำประกาศนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน

ในการแสดงความผูกพันมุ่งมั่นในการเคารพสิทธิมนุษยชน บริษัทควรประกาศเป็นนโยบายต่อสาธารณะจากผู้บริหารระดับสูงว่าต้องการให้บุคลากรภายในองค์กร คู่ค้า และฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ดำเนินกิจกรรม ผลิตภัณฑ์และบริการที่จะไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยคำประกาศดังกล่าวอาจปรากฏอยู่ในมาตรฐานจริยธรรมขององค์กรก็ได้ และต้องสะท้อนอยู่ในนโยบายและกระบวนการปฏิบัติงานขององค์กร รวมถึงบุคลากรและงบประมาณ

การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD)

หมายถึง กระบวนการที่ประเมินความเสี่ยงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ ซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายต่าง ๆ ในห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางธุรกิจ ตลอดจนการป้องกัน บรรเทา และแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านควรบูรณาการไว้ในการประกอบธุรกิจทุกขั้นตอนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

แนวปฏิบัติสำหรับกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน

ข้อ 17-22 ของหลักการ UNGP ได้ให้แนวทางในการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน โดยอาจมีความแตกต่างกันได้ตามลักษณะและบริบทของธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

- 1 การประกาศนโยบายขององค์กรที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนต่อสาธารณะ โดยระบุแนวทางในการดำเนินการ ตลอดจนผู้รับผิดชอบในโครงสร้างองค์กร
- 2 การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ โดยการมีส่วนร่วมกับบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจ ตลอดจนผู้ที่ได้รับ/อาจได้รับผลกระทบ
- 3 การผนวกการประเมินผลกระทบไว้ในกระบวนการประกอบธุรกิจทุกขั้นตอนเพื่อหลีกเลี่ยง ป้องกัน บรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้น
- 4 การติดตามและรายงานผลการดำเนินการ ทั้งนี้ อาจให้มีการเผยแพร่รายงานประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อแสดงถึงความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อองค์กร

ประโยชน์ที่รับจากการนำกระบวนการ HRDD ไปใช้ในองค์กรธุรกิจ

บริษัทต่าง ๆ ที่เริ่มนำกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านไปใช้ เช่น บริษัท ยูนิลีเวอร์ จำกัด บริษัท โคคาโคล่า จำกัด บริษัท ฮิวเล็ท แพ็คการ์ด จำกัด มีเหตุผลเบื้องต้นก็เพื่อลดความเสี่ยงต่อผลกระทบด้านชื่อเสียงของบริษัท แต่หลังจากดำเนินการอย่างจริงจังแล้ว พบว่ากระบวนการ HRDD ช่วยให้บริษัทได้รับรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจไปพร้อม ๆ กับการเคารพสิทธิมนุษยชน ในการจัดทำรายงาน HRDD ของบริษัท ยูนิลีเวอร์ จำกัด ทำให้บริษัทรับรู้สภาพการทำงานของแรงงานในห่วงโซ่อุปทาน จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหา เช่น การลดชั่วโมงทำงานของพนักงานในประเทศไทย การแก้ไขปัญหาแรงงานสัญญาจ้างในประเทศเวียดนาม เป็นต้น

การเยียวยา

เมื่อเกิดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจ หลักการ UNGP กำหนดให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถเข้าถึงกลไกเยียวยาได้ ทั้งกลไกในกระบวนการยุติธรรมหรือกลไกอื่น ๆ เช่น การไกล่เกลี่ย การเจรจาต่อรอง โดยภาคธุรกิจ ต้องให้ความร่วมมือหรือจัดให้มีกลไกเยียวยา โดยคำนึงถึงความชอบธรรม การเข้าถึงได้ การคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ความเป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน